

**Prijedlog zaključka o prihvaćanju Deklaracije o hrvatskom prostoru
Akademije arhitektonske umjetnosti i znanosti Hrvatske**

**Klub Akcije mladih, Unije Kvarnera, Centra,
Hrvatske stranke umirovljenika, Fokusa i
Alternative 101**

Rijeka, 12. ožujka 2026.

GRADSKO VIJEĆE GRADA RIJEKE
n/p predsjednika Roberta Kurelića

**PREDMET: Prijedlog zaključka o prihvatanju Deklaracije o hrvatskom prostoru
Akademije arhitektonske umjetnost i znanosti Hrvatske**

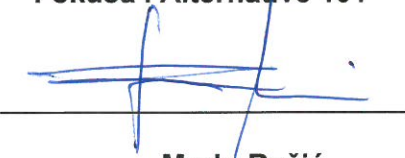
Poštovani,

sukladno članku 77. stavku 1. i članku 82. stavku 2. Poslovnika Gradskog vijeća Grada Rijeke („Službene novine Grada Rijeke“ 29/09,14/13 i 22/13-ispr. i „Službene novine Grada Rijeke“ broj 10/17, 14/18, 2/19- pročišćeni tekst, 2/20, 3/21 i 4/25) dostavljamo Vam Prijedlog zaključka o prihvatanju Deklaracije o hrvatskom prostoru Akademije arhitektonske umjetnosti i znanosti Hrvatske na razmatranje i donošenje.

Izvjestiteljima na sjednici Gradskog vijeća Grada Rijeke određuju se Marin Račić i Bojan Bilić.

S poštovanjem,

**Predsjednik Kluba Akcije mladih, Unije Kvarnera,
Centra, Hrvatske stranke umirovljenika,
Fokusa i Alternative 101**

Marin Račić

Obrazloženje

Kvaliteta izgrađenog prostora jedno je od ključnih pitanja održivog razvoja suvremenih gradova te izravno utječe na kvalitetu života građana, očuvanje identiteta prostora i dugoročni gospodarski razvoj. Prostorno planiranje, arhitektura i urbanizam nisu samo tehničke struke koje uređuju način izgradnje, već predstavljaju važan instrument javne politike kojim se oblikuje prostor u kojem građani žive, rade, stvaraju i razvijaju svoje društvene i gospodarske aktivnosti. Odluke o prostoru dugoročne su i često nepovratne, zbog čega je posebno važno donositi ih temeljem stručnih kriterija, javnog interesa i jasnih razvojnih načela.

U europskom kontekstu već se desetljećima naglašava potreba za sustavnim promicanjem kvalitete izgrađenog okoliša kroz razvoj arhitektonskih politika kao posebnog segmenta javnih politika. Takve politike usmjerene su na promicanje arhitektonske izvrsnosti, održivog razvoja prostora, odgovornog upravljanja urbanim razvojem te jačanje interdisciplinarne suradnje između stručnjaka, institucija i javnosti. One također naglašavaju važnost transparentnih postupaka planiranja i projektiranja, poticanje arhitektonskih i urbanističkih natječaja te veću uključenost građana u procese koji oblikuju njihov životni prostor.

Republika Hrvatska je 2013. godine usvojila dokument Arhitektonske politike Republike Hrvatske 2013.–2020. (ApolitikA), kojim su postavljena temeljna načela za promicanje kvalitete arhitekture i prostora kao javnog interesa. Tim su dokumentom definirani ciljevi koji uključuju jačanje kvalitete planiranja i projektiranja, promicanje arhitektonske izvrsnosti, unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira te razvoj svijesti o važnosti kvalitetnog izgrađenog prostora u društvu. U nastavku tih politika trenutno se razvija i novi nacionalni okvir arhitektonske politike Republike Hrvatske za razdoblje do 2030. godine, kojim se dodatno naglašava potreba integriranog pristupa planiranju prostora, održivog urbanog razvoja te odgovornog upravljanja izgrađenim okolišem.

U novijem razdoblju dodatni naglasak stavljen je i na pitanje kvalitete stanovanja i dugoročne održivosti urbanog razvoja kroz izradu Nacionalnog plana stambene politike Republike Hrvatske do 2030. godine. Tim se planom nastoji osigurati razvoj kvalitetnog, dostupnog i održivog stambenog fonda, ali i šire unaprijediti uvjete stanovanja kroz promišljeno prostorno planiranje, razvoj javne infrastrukture i kvalitetnog javnog prostora. U dokumentu se posebno naglašava važnost integriranog pristupa razvoju gradova, u kojem se stanovanje promatra u povezanosti s urbanim identitetom, javnim prostorima, mobilnošću, društvenim sadržajima i okolišnim standardima. Time se dodatno potvrđuje da kvaliteta arhitekture i prostora nije samo estetsko pitanje, već važan element društvenog, gospodarskog i okolišnog razvoja.

U takvom kontekstu posebno važnu ulogu imaju jedinice lokalne samouprave, budući da se upravo na razini gradova donosi najveći broj odluka koje neposredno oblikuju izgrađeni okoliš. Kvaliteta javnih prostora, arhitektura zgrada, odnos prema kulturnoj i industrijskoj baštini, način razvoja novih urbanih područja i transformacije postojećih gradskih zona izravno utječu na svakodnevni život građana i dugoročnu održivost urbanog razvoja.

Grad Rijeka nalazi se u razdoblju značajnih razvojnih i prostornih promjena. Transformacija nekadašnjih industrijskih i lučkih područja, revitalizacija brownfield lokacija, razvoj novih stambenih i poslovnih zona te promišljanje budućeg urbanog identiteta grada predstavljaju složene procese koji zahtijevaju sustavan, stručan i dugoročno usmjeren pristup upravljanju prostorom. U takvim okolnostima posebno je važno osigurati da se razvoj grada temelji na jasnim načelima kvalitete prostora, odgovornog planiranja i javnog interesa.

Kao važan korak u jačanju institucionalnog okvira za upravljanje prostornim razvojem, Grad Rijeka je donio odluku o osnivanju Zavoda za prostorno uređenje grada Rijeke kao javne ustanove koja će obavljati stručne, analitičke i planske poslove iz područja prostornog uređenja. Zavod će biti centralna točka za praćenje stanja u prostoru, izradu i koordinaciju dokumenata prostornog planiranja te pružanju stručne podloge za donošenje razvojnih odluka vezanih uz prostorni razvoj grada. Osnivanjem Zavoda stvaraju se institucionalni preduvjeti za sustavniji, stručniji i dugoročniji usmjeren pristup upravljanju prostorom, što predstavlja važan iskorak u razvoju urbanističke i prostorne politike Grada Rijeke.

U tom kontekstu predlaže se usvajanje Deklaracije o hrvatskom prostoru kao dokumenta kojim Grad Rijeka potvrđuje svoju opredijeljenost za promicanje kvalitete arhitekture i prostora kao važnog javnog interesa. Deklaracija predstavlja vrijednosni i razvojni okvir kojim se naglašava važnost arhitektonske izvrsnosti, kvalitetnog javnog prostora, održivog urbanog razvoja i odgovornog upravljanja izgrađenim okolišem.

Deklaracijom se ističe da arhitektura i urbanizam imaju ključnu ulogu u oblikovanju identiteta grada, kvalitete svakodnevnog života građana i dugoročne održivosti urbanog razvoja. Dokument naglašava potrebu jačanja uloge struke u procesima planiranja i projektiranja, promicanje interdisciplinarnе suradnje između različitih stručnih područja te poticanje transparentnih i kvalitetnih postupaka donošenja prostornih odluka.

Poseban naglasak stavlja se na promicanje provedbe arhitektonskih i urbanističkih natječaja za ključne projekte, bez obzira da li je investitor javni ili privatni, kao jednog od najvažnijih mehanizama osiguravanja kvalitete arhitektonskih rješenja i transparentnosti postupaka planiranja i projektiranja. Također se ističe važnost očuvanja urbanog identiteta grada, odgovornog odnosa prema kulturnoj i industrijskoj baštini te razvoja kvalitetnih javnih prostora koji doprinose društvenoj koheziji i kvaliteti života građana.

Cilj Deklaracije je uspostaviti jasan vrijednosni okvir za budući razvoj države i grada te potaknuti sustavnu primjenu načela arhitektonske kvalitete u planiranju, projektiranju i realizaciji prostora. Deklaracija pritom ne uvodi nove formalne obveze, već predstavlja političku i razvojnu izjavu kojom Grad Rijeka potvrđuje da kvaliteta izgrađenog prostora predstavlja jedan od temeljnih elemenata javnog interesa i dugoročnog urbanog razvoja.

Usvajanjem Deklaracije Grad Rijeka dodatno usklađuje svoje razvojne politike s nacionalnim smjernicama arhitektonske politike te potvrđuje svoju spremnost da u budućem razvoju grada sustavno primjenjuje načela održivosti, kvalitete javnog prostora, zaštite kulturnog identiteta i inovativnih pristupa urbanom razvoju. Deklaracija ujedno predstavlja temelj za daljnji razvoj lokalnih politika i mehanizama koji će omogućiti provedbu tih načela u konkretnim projektima, planovima i razvojnim inicijativama.

S obzirom na navedeno, predlaže se Gradskom vijeću Grada Rijeke da usvoji Deklaraciju o arhitektonskoj politici kao dokument kojim Grad Rijeka potvrđuje svoju stratešku opredijeljenost za promicanje kvalitete arhitekture i prostora te za razvoj grada utemeljen na načelima održivosti, stručnosti i javnog interesa.

Na temelju članka 46. Statuta Grada Rijeke („Službene novine Primorsko-goranske županije“ broj 24/09, 11/10 i 5/13 i „Službene novine Grada Rijeke“ broj 7/14, 12/17, 9/18, 11/18-pročišćeni tekst, 2/20, 3/21 i 4/25) i članka 77. stavka 1. Poslovnika Gradskog vijeća Grada Rijeke („Službene novine Grada Rijeke“ broj 29/09, 14/13 i 22/13-ispr. i „Službene novine Grada Rijeke“ broj 10/17, 14/18, 2/19-pročišćeni tekst, 2/20, 3/21 i 4/25) Gradsko vijeće Grada Rijeke na sjednici _____2026. godine, donijelo je sljedeći

Z A K L J U Č A K
o prihvatanju Deklaracije o hrvatskom prostoru
Akademije arhitektonske umjetnosti i znanosti Hrvatske

Članak 1.

Prihvaća se Deklaracija o hrvatskom prostoru Akademije arhitektonske umjetnosti i znanosti Hrvatske.

Članak 2.

Deklaracija o hrvatskom prostoru Akademije arhitektonske umjetnosti i znanosti Hrvatske sastavni je dio ovog Zaključka.

Članak 3.

Ovaj Zaključak stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Grada Rijeke“.

DEKLARACIJA O HRVATSKOM PROSTORU

Preambula

Hrvatski geografski, prirodni i kulturni prostor, nakon ljudi, najvrjedniji je nacionalno blago. Unatoč toj općoj spoznaji, hrvatski prostor dramatično se pustoši i obezvrjeđuje uz neshvatljivu nebrigu svih struktura trodionne vlasti, nehaj i nemoć struke i odsutnost osviještene javnosti.

Stanje u hrvatskom prostoru odraz je stanja u hrvatskom društvu. Ono u prostoru ostavlja svoj trajni materijalizirani otisak - sliku vlastite moći i nemoći, kulture i nekulture. Zadivljujuće urbanističko i arhitektonsko nasljeđe, mjerilo visokih socijalnih, humanih i kulturnih dometa naše prošlosti, prinijeli smo Europi kao kulturni

miraz, a sada, u osamostaljenoj državi, u tom istom prostoru stvaramo kaos.

Hrvatski prostor trenutačnom potrošačkom ovisnošću ne smijemo učiniti neobnovljivim, trajno izgubljenim bogatstvom, otužnim ambijentom demografske i socijalne pustoši.

Stoga je nužno i hitno:

Ustavom zaštititi hrvatski prostor

Hrvatski prostor temeljnim odredbama Ustava Republike Hrvatske staviti pod postojanu zaštitu, kao branu od kratkoročnih interesa podložnih legislativnim oscilacijama.

Hrvatski prostor Ustavom Republike Hrvatske zaštititi kao narodno bogatstvo koje se ne smije nepovratno trošiti, već se mora razvijati u skladnom odnosu čovjeka i prirode, kako egzistencijalni prostor, naš nacionalni habitat ne bi bio izgubljen za buduće naraštaje.

Održivo upravljati hrvatskim prostorom

Hrvatskim prostorom upravljati sustavom graduiranoga planiranja, od krovnih nacionalnih ustanova do institucija lokalne razine, koje će biti spremne razvijati suvremeno upravljačko okruženje otvoreno sinergiji gospodarskih i društvenih interesa te konvergenciji kronično neusklađenih strategija, zakona i praksa.

Hrvatski prostor štititi reanimacijom važećih strateških dokumenata i pozitivnih zakona (Apolitika, Zaštićeni obalni pojas/ZOP...) koji se iz neshvatljivih razloga ignoriraju i ne provode. Za svaki čin bespravne gradnje u Zakon vratiti prijašnju, a potom ukinutu, kvalifikaciju kaznenoga djela.

Hrvatskim prostorom integralno upravljati novim planskim i upravljačkim alatima prilagođenima suvremenim fizičkim i digitalnim transformacijama, kako bi se uskladili danas dramatično sukobljeni privatno-proizvodni i javno-kulturni interesi.

Hrvatski kulturni prostor oblikovati u organske urbanističke i arhitektonske nukleuse, suprotno neartikuliranoj i beskonačnoj linearnoj betonskoj distopiji kakvoj svjedočimo na Jadranu.

Hrvatskim prostorom mudro gospodariti, skrbeći o pomorskom, vodnom i poljoprivrednom javnom dobru, kako se nikako i nikada ne bi ugrozila opstojnost i geostrateška sigurnost Republike Hrvatske.

Hrvatski kulturni urbani i ruralni prostor zaštititi od gentrifikacijske preobrazbe u konzumerističku turističku scenu na kojoj autohtono stanovništvo odbija biti protagonistom i na kojoj sve teže ostvaruje opstanak i priuštivo stanovanje.

Hrvatski društveni prostor obraniti od komodifikacije koja lokalnu materijalnu i nematerijalnu kulturu pretvara u potrošnu robu i tako izobličuje izvorni, prirodni, kulturni, prostorni i društveni identitet zajednice.

Hrvatski primarni prostor sačuvati nedirnutim i onda kada je on stavljen pod institucionalnu zaštitu, a pogotovo onda kada nije, jer već danas, na konačnoj i ograničenoj Zemlji, nedirnut i neoskvrnjen prostor najveća je vrijednost.

Hrvatski javni prostor, kao opće i neutrživo javno dobro zaštititi od bezobzirnih uzurpacija, rasprodaje, koruptivnih manipulacija, stavljanja u službu lokalnih potrošačkih proračuna te ga učiniti javnim sučeljem ekonomije i kulture na tradiciji prostorne urednosti, pristojnosti i obazrivosti.

Hrvatski prirodni i kulturni prostor osokoljenom društvenom odgovornošću arhitektonske struke obraniti od društveno štetnih i etički dvojbenih pothvata; obraniti ga od surogata koji ne pripadaju našem podneblju kako bi suvremena hrvatska arhitektura odvažnije promicala pripadnost vlastitom prostoru i kulturi. Kreativnost, interdisciplinarnost, znanstvena utemeljenost i autentičnost odgovornoga arhitektonskoga djelovanja bit će moguća tek kada kultura prostora postane sveprisutno gradivo u cijelom rasponu obrazovnoga sustava.

Apel za obranu hrvatskoga prostora

Akademija arhitektonske umjetnosti i znanosti kao hrvatsko udruženje arhitekata, umjetnika i znanstvenika, poziva hrvatske političke strukture, hrvatsku arhitektonsku i urbanističku znanost i struku te sve druge znanstvene i stručne snage koje dotiču prostor, sve medije, a naročito osviještenu hrvatsku javnost, da pitanje opstojnosti hrvatskoga prostora iznesu u središte političkoga, znanstvenoga, kulturnoga, gospodarskoga i sveukupnoga društvenoga interesa.

Sada kada su svi temeljni hrvatski državotvorni i strateški ciljevi ostvareni, sada kada smo postigli najviši oblik integracije s Europom i ušli u najsnažnija savezništva, sada je došao trenutak da se okrenemo učvršćenju svoje nacionalne opstojnosti, a koja po mnogočemu počiva na dugoročno održivom prostoru.

Naš narod kao politička zajednica ostvaruje svoj suverenitet na zemlji/teritoriju/prostoru koji se zove Hrvatska. Nisu slučajno pojmovi zemlja i država – sinonimi. Zato je posljednji čas za nacionalni konsenzus o tome kako je prostor, uz narod i suverenu vlast, treći oslonac državne stabilnosti i opstojnosti.

Bez dugoročno održivoga prostora nema ni opstanka hrvatske države.

U Zagrebu 26. siječnja 2023. godine

Potpisnici:

Hildegard Auf Franić / akademik Nikola Bašić / Bojan Bilić / Borka Bobovec / Stjepo Butijer / Borislav Doklešić / Miljenko Domijan / Marijan Hržić / Helena Knifić Schaps / Željko Koški / Ante Kuzmanić / akademik Andrija Mutnjaković, predsjednik / Robert Plejić / Goran Rako / Ivan Rogić Nehajev / Jerko Rošin / Branko Siladin / Darovan Tušek / Ante Uglešić / Feđa Vukić

